

Lect. univ. dr. **Mangu Codruța Elena**
Facultatea de Drept și Științe Administrative,
Universitatea de Vest din Timișoara

**RISCU ÎN PRINCIPALELE
CONTRACTE CIVILE
POTRIVIT NOULUI COD CIVIL**

*(contractul de vânzare-cumpărare;
contractul de locațiune; contractul
de arendare; contractul de antrepriză*

Universul Juridic
București
-2013-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MANGU, CODRUȚA ELENA

**Riscul în principalele contracte civile potrivit Noului Cod
civil / Codruța Elena Mangu. - București : Universul Juridic,
2013**

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-870-4

347(498)

REDAȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

CAPITOLUL I

INTRODUCERE. NOȚIUNI GENERALE DESPRE CONTRACTELE CIVILE CU TITLU ONEROS, COMUTATIVE

Având în vedere că obiectul studiului nostru tratează despre instituția juridică a riscului în contractele civile speciale de vânzare-cumpărare, de locațiune și de antrepriză și faptul că acestea aparțin categoriei contractelor cu titlu oneros, comutative, vom realiza o scurtă prezentare a clasificării contractelor în acest sens.

Pentru început, vom înfățișa câteva idei în legătură cu noțiunile de contract cu titlu oneros și cea de contract cu titlu gratuit.

Criteriul avut în vederea realizării clasificării în contracte cu titlu oneros și contracte cu titlu gratuit este cel al scopului urmărit de către părți la momentul încheierii convenției civile¹.

1. Contractele cu titlu oneros și contractele cu titlu gratuit

1.1. Noțiune

Contractul civil cu titlu oneros este definit de Codul civil actual la articolul 1172 alin. (1). Potrivit acestui text normativ, „Contractul prin

¹ L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile – volumul II. Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 102; R.I. Motica, E. Lupan, *Teoria generală a obligațiilor civile*, Ed. Lumina Lex, București, 2008, p. 35; D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 35; P.M. Cosmovici, *Drept civil. Drepturi reale. Obligații. Codul civil*, ediția a III-a, Ed. All Beck, București, 1998, p. 196; S. Neculaescu, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 26; I. Dogaru, P. Drăghici, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Științifică, București, 1999, p. 55; T. Mircea, *Drept civil, Teoria generală a obligațiilor*, Seria juridică Argument, București, 2000, p. 37; I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2004, p. 32; F. Ciutacu, C. Jora, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Themis Cart, București, 2003, p. 26.

care fiecare parte urmărește să își procure un avantaj în schimbul obligațiilor asumate este cu titlu oneros¹.

Din conținutul acestor dispoziții legale se poate deduce principala însușire a contractelor civile cu titlu oneros și anume, faptul că, folosului sau contraprestației procurat de către o parte celeilalte părți îi corespunde un folos corelativ, de principiu, echivalent². Avantajul patrimonial pe care îl urmărește fiecare parte a convenției este definitiv și esențial pentru această categorie a contractelor³. De exemplu, în cazul contractului de locațiune, locatorul se obligă să remită înspre folosință bunul locatarului, proiectând în contrapartida acestei acțiuni, obligația de plată a chiriei de către locatar. De asemenea, în contractul de vânzare-cumpărare, vânzătorul se obligă la remiterea lucrului și la transmiterea dreptului de proprietate asupra acestuia în schimbul obligației corelative de plată a prețului stabilit în convenție, ce aparține cumpărătorului.

Se poate observa, odată analizate aceste caracteristici ale contractelor cu titlu oneros, că între această clasificare și cea cu privire la contractele sinalagmatice ar putea exista o suprapunere. Într-adevăr, majoritatea contractelor cu titlu oneros sunt și contracte sinalagmatice, dar, totuși, între cele două clasificări nu există o identitate deplină. Contractul sinalagmatic este acel contract în care fiecare parte contractantă are atât calitatea de creditor cât și pe cea de debitor, încă din momentul în care s-a născut convenția. Specificul acestor contracte sunt reciprocitatea și interdependența obligațiilor părților⁴. Astfel, în timp ce pentru contractele cu caracter sinalagmatic definitiv este această reciprocitate a obligațiilor, pentru contractele cu titlu oneros esențial este avantajul pecuniar pe care fiecare dintre părți îl urmărește la momentul încheierii convenției, independent de existența vreunei reciprocități a obligațiilor părților⁵. Astfel este situația instituției juridice a stipulației pentru altul, în cadrul căreia avantajul patrimonial este procurat în

¹ *Codul civil de la 1864 definea contractul civil la art. 945. În temeiul acestuia, „contractul oneros este acela în care fiecare parte vrea să procure un avantaj”.*

² D. Cosma, *op. cit.*, p. 35-36.

³ L. Pop, *op. cit.*, p. 102.

⁴ C-tin. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. teoria generală a obligațiilor*, Ed. All, București, 1993, p. 30-31.

⁵ Ch. Larroumet, *Droit Civil*, Tome 3 – *Les Obligations. Le Contrat*, ediția 4, Ed. Economica, Paris, 1998, p. 164.

beneficiul unei terțe persoane¹, iar nu în cel al unei părți contractante. De asemenea, în același sens este și natura contractului de împrumut bănesc cu dobândă, în care este urmărit avantajul pecuniar de către împrumutător, dobânda aferentă împrumutului, dar fără să existe o obligație corelativă și reciprocă în sarcina acestuia². Remiterea efectivă a sumei de bani, ce constituie obiectul împrumutului, nu este o obligație în sarcina împrumutătorului, ci o condiție a nașterii valabile a contractului, acesta fiind un contract real, care pe lângă acordul de voință a părților are nevoie și de remiterea efectivă a bunului pentru a se încheia în mod valabil³.

Contractele civile cu titlu gratuit sunt definite de Codul civil în vigoare la articolul 1.172. Conform acestuia, „Contractul prin care una dintre părți urmărește să își procure un beneficiu, fără a obține în schimb vreun avantaj, este cu titlu gratuit.”⁴

Astfel, după cum rezultă și din definiția legală dată acestui tip de contracte, acestea sunt caracterizate de faptul că, una dintre părțile contractante se obligă la executarea uneia sau a mai multor prestații în folosul celeilalte părți, dar fără ca cea dintâi să urmărească și să primească un avantaj patrimonial echivalent în urma îndeplinirii obligațiilor asumate prin contract⁵. Așa sunt, de pildă, contractul de donație, în care donatorul procură donatarului un folos fără a aștepta nimic în schimbul prestației sale; contractul de comodat, în care comodantul procură un beneficiu comodatarului, folosința bunului și cele aferente acesteia, fără să aibă în vedere o contrapartidă a acțiunii sale, contractul de împrumut de consumație etc. Totuși, în legătură cu contractul de împrumut, fie el de folosință, fie de consumație, se

¹ D. Cosma, *op. cit.*, p. 36.

² L. Pop, *op. cit.*, p. 102. P.I. Demetrescu, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966, p. 31; J. Ghestin, *Droit civil. Les obligations. Le contrat*, L.G.D.J., Paris, 1980, p. 13; D. Alexandresco, *Teoria și practica dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, Tomul V, Tipografia Națională, Iași, 1898, p. 12.

³ Ch. Larroumet, *op. cit.*, p. 164;

⁴ Vechiul Cod civil de la 1864 reglementa contractul civil cu titlu gratuit la art. 946. Potrivit acestuia, „contractul gratuit sau de binefacere este acela în care una din părți voiește a procura, fără echivalent, un avantaj celeilalte”.

⁵ L. Pop, *op. cit.*, p. 104; Ch. Larroumet, *op. cit.*, p. 167; P.M. Cosmovici, *op. cit.*, p. 125; J. Carbonnier, *Droit civil, 4/Les Obligations*, P.U.F., Paris, 1956; G. Legier, *Droit civil. Les Obligations*, ediția 16, Éd. Dalloz, Paris, 1998, p. 11.

apreciază. de către literatura de specialitate că, încadrarea lor în categoria contractelor cu titlu gratuit sau în cea a celor cu titlu oneros trebuie făcută având în vedere situația celor două părți contractante, respectiv cea a împrumutătorului și cea a împrumutatului. Dacă situația este privită din punct de vedere al împrumutatului, atunci contractul este cu titlu oneros deoarece acesta obține un avantaj clar în urma încheierii contractului de împrumut, dar, dacă situația este analizată din punct de vedere al împrumutătorului, atunci contractul este, de principiu, cu titlu gratuit, excepția fiind cea a contractului de împrumut de bani cu dobândă, în care și împrumutătorul urmărește și obține un avantaj patrimonial.

1.2. Interesul clasificării

Utilitatea acestei clasificări rezultă din regimul juridic diferit la care sunt supuse cele două categorii de contracte.

O primă relevanță a acestei clasificări privește condițiile de valabilitate ale acestor acte juridice.

Astfel, contractelor cu titlu oneros le sunt aplicate regulile de drept comun în materie, iar celor cu titlu gratuit li se aplică un regim juridic mai strict și mai riguros în această materie. În acest sens, în ceea ce privește capacitatea, regula este că ocrotitorului legal nu îi este îngăduit să încheie în numele minorului sau al interzisului judecătoresc, cu niciun fel de încuviințare, acte cu titlu gratuit. De asemenea, și în cazul minorilor cu capacitate de exercițiu restrânsă este interzisă încheierea de donații, chiar dacă au încuviințarea ocrotitorilor legali și a autorității tutelare. Totodată, minorul nu poate dispune, nici după ce a ajuns la majorat în favoarea tutorelui, atâta vreme cât autoritatea tutelară nu a dat descărcare tutorelui pentru gestiunea sa¹.

În ceea ce privește condițiile de formă, cerințele sunt mai riguroase în cazul contractelor cu titlu gratuit, legea impunând anumite formalități pentru nașterea valabilă a acestor contracte. Rațiunea acestei rigurozități este dată de intenția legiuitorului de a proteja partea care procură celeilalte părți un avantaj patrimonial fără a pretinde nimic în schimb, micșorându-și astfel activul patrimonial².

¹ L. Pop, *op. cit.*, p. 105.

² *Ibidem*.

În continuare, utilitatea clasificării rezidă în faptul că, de regulă, contractele cu titlu gratuit se încheie în considerarea persoanei gratificatei, acestea fiind, prin excelență, acte juridice *intuitu personae*, în timp ce, în contractele cu titlu oneros, calitățile și identitatea persoanei cocontractantului nu sunt esențiale și determinante pentru încheierea convenției. Din acest motiv, în cazul contractelor cu titlu gratuit, de cele mai multe ori, eroarea asupra persoanei atrage desființarea actului, iar, în cazul contractelor cu titlu oneros, acest lucru se întâmplă în mod excepțional, în situația în care convenția a fost încheiată în considerarea persoanei parte în act¹.

Necesitatea de a distinge între contractele cu titlu gratuit și cele cu titlu oneros este determinată și de regimul juridic aplicabil cu privire la răspunderea contractuală și obligația de garanție ce vizează părțile contractante. Astfel, în cazul contractelor cu titlu oneros răspunderea contractuală și obligația de garanție sunt mai riguroase decât în ipoteza contractelor cu titlu gratuit². Această manieră de reglementare distinctă a celor două instituții juridice se datorează faptului că, în cazul contractelor cu titlu oneros, există avantaje patrimoniale reciproce ale părților contractante, iar în cazul celor cu titlu gratuit dispunătorul procură gratificatei un folos fără a pretinde nimic în schimb³, așa încât cel de-al doilea urmărește păstrarea unui câștig în timp ce primul își micșorează patrimoniul în lipsa oricărei contrapartide.

Aprecierea distinctă în modul de angajare a răspunderii într-un contract cu titlu gratuit și într-unul cu titlu gratuit reiese în mod evident din dispozițiile Codul civil în vigoare. Astfel, în cazul unui contract de mandat, potrivit art. 2.018 din Codul civil, dacă mandatul este cu titlu oneros, mandatarul este ținut să se comporte față de bun cu diligența unui proprietar, iar dacă mandatul este cu titlu gratuit, mandatarul este obligat să manifeste diligența cu care își gestionează propriile afaceri. În același sens, al diferențierii în legătură cu antrenarea răspunderii contractuale și cu modul de apreciere a culpei depozitarului, se prezintă conținutul art.

¹ D. Cosma, *op. cit.*, p. 39; I. Adam, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All Beck, București, 2004, p. 39; Ch. Larroumet, *op. cit.*, p. 168; J. Flour, J.-L. – Aubert, E. Savaux, *Les obligations. I. L'acte juridique. Le contrat – Formation – Effets. Actes unilatéraux. Actes collectifs*, Ed. Armand Colin, Paris, 2000, p. 69.

² J. Flour, J.-L. Aubert, E. Savaux, *op. cit.*, p. 59.

³ D. Cosma, *op. cit.*, p. 39.

2.107 Cod civil. Acest articol dispune la alin. (1) că, „Dacă nu s-a convenit altfel, depozitarul răspunde numai în cazul în care nu a depus diligența dovedită pentru păstrarea propriilor sale bunuri”, iar la alin. (2) că, „În lipsă de stipulație contrară, atunci când depozitul este remunerat ... el are obligația de a păstra bunul cu prudență și diligență”. Așadar, dacă în situația contractului de mandat și în cel al contractului de depozit cu titlu gratuit, criteriul de apreciere a culpei depozitarului este unul *in concreto*, raportat la modul în care depozitarul îngrijește un bun propriu, în cazul în care acest contracte se execută pe baza unei remunerații, criteriul de apreciere a culpei este unul *in abstracto*, din punctul de vedere al unui bun proprietar, diligent și prudent¹.

În ceea ce privește obligația de garanție pentru evicțiune și cea a garanției pentru viciile ascunse ale bunului, atât în Codul civil în vigoare, cât și în cel de la 1864, de principiu, donatorul nu răspunde pentru evicțiune decât dacă a promis expres garanția, iar pentru răspunderea pentru viciile ascunse ale bunului nu este ținut².

Importanța acestei clasificări se învederează și în cazul acțiunii pauliene. Această acțiune, pusă la dispoziția creditorului pentru a revoca actele juridice făcute în prejudiciul și în fraudă sa de către debitor, este mai lesne admisibilă atunci când este folosită în cazul contractelor cu titlu gratuit, decât în cel al celor cu titlu oneros³. Astfel, în cazul contractelor cu titlu oneros, pentru a obține revocarea actului încheiat în fraudă creditorului, acesta trebuie să dovedească, colateral prejudiciului suferit ca urmare a încheierii actului de către debitor, și complicitatea terțului cu care debitorul a încheiat contractul⁴. Când este vorba de un contract cu titlu gratuit, condiția dovedirii complicității terțului la fraudă nu mai este cerută, deoarece în cazul contractelor cu titlu gratuit sunt

¹ În legătură cu acest aspect, optica a fost aceeași și în legislația anterioară. Astfel, din dispozițiile art. 1540. alin. (2) din vechiul Cod civil reieșea că, atunci când mandatul era fără plată, în caz de culpă contractuală a mandatarului „răspunderea se aplică cu mai puțină rigurozitate decât în caz contrariu”, adică în ipoteza unui mandat remunerat, iar din cele ale art. 1.600 alin. (2), coroborate cu cele ale art. 1.599, rezulta faptul că răspunderea depozitarului era aplicată cu mai multă rigurozitate în cazul în care „s-ar fi stipulat vreo plată pentru paza depozitului”.

² Art. 1.018 alin. (1) și art. 1.019 alin. (1) Cod civil de la 1864; I. Adam, *op. cit.*, p. 39.

³ D. Cosma, *op. cit.*, p. 39.

⁴ Ch. Larroumet, *op. cit.*, p. 168; L. Pop, *op. cit.*, p. 106.

prioritare interesele creditorului, pentru că acesta se străduiește să evite o pagubă (*certat de damno vitando*), în detrimentul intereselor terțului gratificat care, chiar dacă a manifestat bună-credință, dorește să păstreze un folos obținut în mod gratuit (*certat de lucrui captando*).

1.3. Subclasificare

La rândul lor, contractele cu titlu oneros se subdivid în contracte comutative și în contracte aleatorii, așa cum rezultă din dispozițiile Codului civil în vigoare.

Astfel, contractul comutativ este definit la art. 1.173 alin. (1) din Codul civil. Potrivit acestuia, „este comutativ contractul în care, la momentul încheierii sale, existența drepturilor și obligațiilor părților este certă, iar întinderea acestora este determinată sau determinabilă.”

Reglementarea contractului aleatoriu se regăsește la art. 1.173 alin. (2) Cod civil. Conform acestui text de lege, „Este aleatoriu contractul care, prin natura lui sau prin voința părților, oferă cel puțin uneia dintre părți șansa unui câștig și o expune totodată la riscul unei pierderi, ce depind de un eveniment viitor și incert.”

Din dispozițiile acestor texte normative și din cele ale literaturii de specialitate¹ reiese faptul că criteriul avut în vedere pentru această subclasificare este cel al certitudinii sau cel al incertitudinii ce planează fie asupra existenței, fie asupra întinderii prestațiilor părților la momentul încheierii contractului, fie asupra ambelor elemente deopotrivă.

Astfel, contractul comutativ este acel contract cu titlu oneros în care părțile cunosc existența obligațiilor și pot aprecia întinderea prestațiilor încă de la momentul încheierii contractului, asupra acestora neexistând nicio incertitudine². În același sens se menționează că prestațiile puse în

¹ L. Pop, *op. cit.*, p. 108.

² T.R. Popescu, P. Anca, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Științifică, București, 1968, p. 35; Fr. Deak, *Teoria generală a obligațiilor. Curs*, București, 1960, p. 77; L. Pop, *op. cit.*, p. 108; R. I. Motica, E. Lupan, *op. cit.*, p. 36; G. Marty, P. Raynaud, *Droit civil, Tome II, Les Obligations*, vol. I, Ed. Sirey, Paris, 1962, p. 57; I. Adam, *op. cit.*, p. 35; Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *Drept civil. Obligațiile*, Ed. Wolters Kluwer – România, Defrénois, 2010, coordonator al ediției în limba română M. Șcheaua, traducere – D. Dănișor, p. 208; Ch. Larroumet, *op. cit.*, p. 170.

sarcina părților sunt definitiv stabilite în momentul încheierii contractului și că se află într-un raport de echivalență¹, așa încât părțile cunosc, încă de la momentul nașterii în mod valabil a convenției, avantajele pe care le vor obține și, de asemenea, pierderile pe care le vor suferi, acestea nefiind afectate de existența vreunui eveniment viitor și nesigur. Pe de altă parte, în legătură cu această echivalență a prestațiilor, a fost exprimată și opinia conform căreia nu este necesar ca prestațiile să fie echivalente pentru a fi vorba de un contract comutativ, ca de exemplu, în contractul de vânzare-cumpărare nu este indispensabil ca prețul să fie identic cu valoarea lucrului vândut, ci este suficient ca vânzătorul să fi acceptat că prețul este contrapartida lucrului². Câteva exemple de contracte cu titlu oneros și comutative sunt: contractul de vânzare-cumpărare, contractul de locațiune, contractul de antrepriză etc.

Contractul aleatoriu este contractul cu titlu oneros în care fie existența prestațiilor, fie întinderea acestora, fie ambele depind de un eveniment viitor și incert, câștigul sau pierderea aflându-se sub imperiul elementului *alea*. Caracterul aleatoriu, așa cum prevede Codul civil în vigoare, cu ocazia reglementării acestui act juridic, poate fi determinat fie prin lege, fie prin voința părților convenției.

Așadar, caracteristică pentru contractele aleatorii este tocmai existența acestui element *alea*, respectiv împrejurarea că părțile contractante, încă de la momentul încheierii convenției, sunt conștiente de această incertitudine ce planează asupra existenței sau întinderii prestațiilor și acceptă în mod voluntar acest lucru. Ca exemple de contracte aleatorii menționăm: contractul de întreținere, contractul de joc și de prinsoare, contractul de asigurare, contractul de rentă viageră etc.

În ceea ce privește contractele cu titlu gratuit, și acestea se subclasifică în contracte liberalități și contracte dezinteresate sau contracte de servicii gratuite.

Contractele liberalități sunt acelea prin intermediul cărora una dintre părți transmite un drept din patrimoniul său în patrimoniul celeilalte părți, iar urmare a acestui lucru este însărăcirea pe care o suferă patrimoniul

¹ J. Flour, J-L. Aubert, E. Savaux, *Droit civil. Les Obligations, I. L'acte juridique*, ediția a X-a, Ed. Armand Colin, Paris, 2002, p. 61.

² Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *op. cit.*, (traducere), p. 208.